

prof. dr hab. inż. Józef JANCZAK
Akademia Sztuki Wojennej
Wydział Zarządzania i Dowodzenia

Warszawa, dnia 06.07.2020 r.

RECENZJA

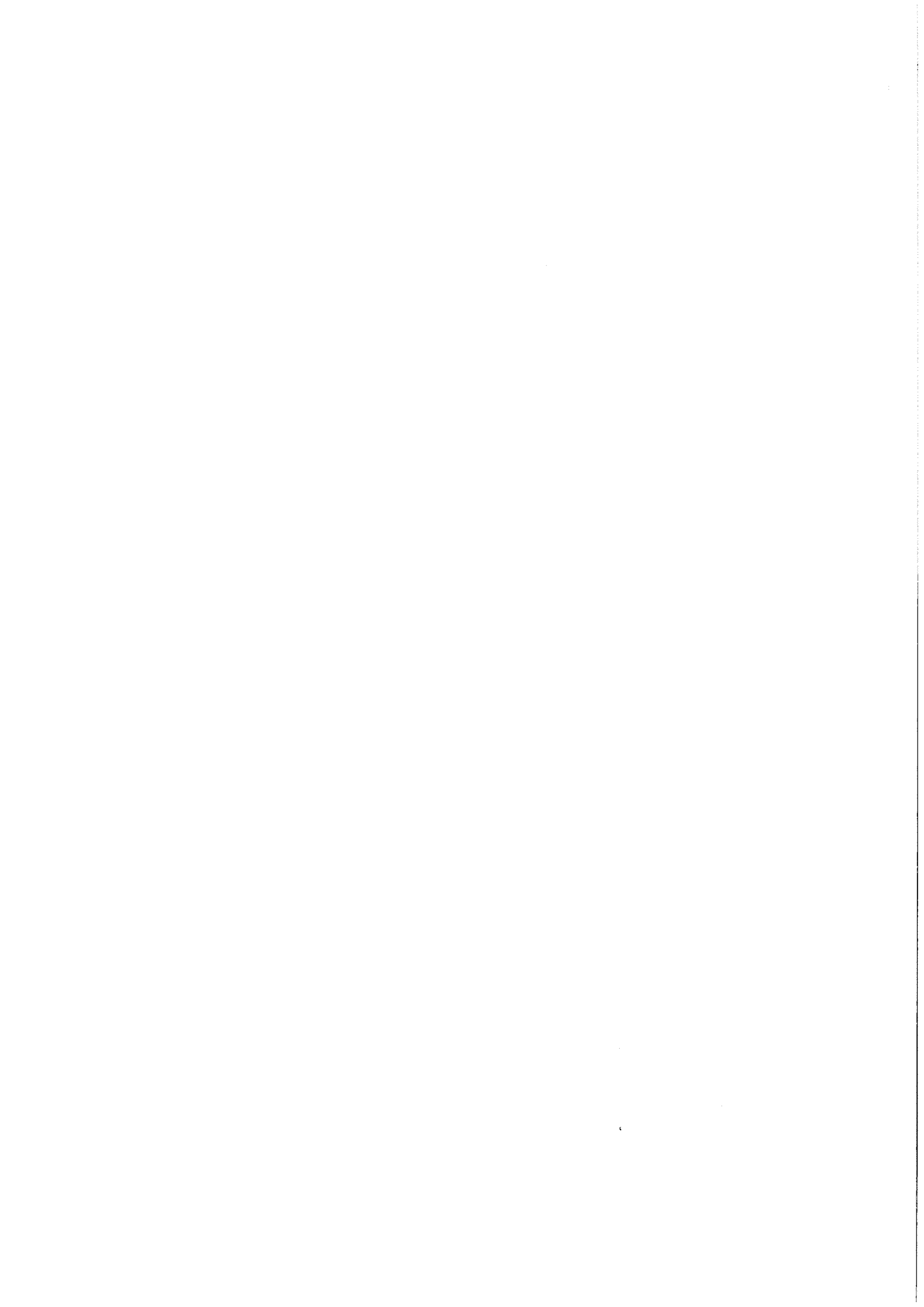
rozprawy doktorskiej mgr. inż. Justyny BIELECKIEJ
pod tytułem: „**KONCEPCJA UŻYCIA WOJSK SPECJALNYCH
W ZWALCZANIU TERRYRYZMU**”, opracowanej na Wydziale Bezpieczeństwa,
Logistyki i Zarządzania WAT w Warszawie pod kierunkiem promotora
dr. hab. inż. Gabriela NOWACKIEGO

1. Ocena ogólna rozprawy

Nowe stulecie nazywane również wiekiem informacyjnym, w którym dostrzega się chaos w stosunkach międzynarodowych stawia przed służbami specjalnymi nowe wyzwania. Prawo międzynarodowe, symetria zachowań państwowych, etyka demokratycznego postępowania wykreowane w XX wieku przechodzi do historii. Na arenie politycznej świata pojawiają się nowi aktorzy, utożsamiani z terrorystami działający bez żadnych zasad, etyki i zwierzchności.

Nowe warunkowania polityczno-militarne oraz pragmatyczne podejście do nauk o bezpieczeństwie rodzą więc potrzebę badań nad wieloma kwestiami przeciwdziałania pojawiającym się zagrożeniom o charakterze terrorystycznym. Dostrzega się swego rodzaju ewolucję paradygmatu sztuki wojennej. Obecne założenia użycia sił zbrojnych w konfliktach wskazują, że dąży się przede wszystkim do osiągnięcia celu, przy minimalnych stratach po obu stronach. W walce z terroryzmem najbardziej odpowiednią formacją do siłowego rozwiązania sporu są współczesne wojska specjalne. Posiadają one nie tylko wymagany potencjał bojowy ale utrzymują również zdolności do realizacji zadań w obszarze współpracy cywilno-wojskowej.

Wojskowe służby specjalne są szczególnego rodzaju formacją, w strukturach której powinni znajdować się właściwie dobrani i odpowiednio wyszkoleni pracownicy kadrowi. Powinni być zdolni do funkcjonowania nie tylko w określonych warunkach,

ale także do szybkiego dostosowywania się pojawiających się nowych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych państwa i sojuszu. Doktoranta słusznie dostrzega więc znaczenie wojsk specjalnych w zwalczaniu współczesnego terroryzmu, ale podkreśla iż wizja ich rozwoju oraz funkcjonowania jest jednak niespójna.

Po zapoznaniu się z rozprawą stwierdzam, że kilkuletni wysiłek badawczy Doktorantki został uwieńczony powstaniem wartościowego opracowania naukowego. Mając powyższe na względzie uważam, że temat recenzowanej rozprawy sformułowany został poprawnie, a jego wartość poznawcza i użytkowa jest wysoka. Z analizy jej treści wynika, że Doktorantka posiada przedmiotową wiedzę merytoryczną, która daje podstawy do przeprowadzenia poprawnego procesu poznawczego. Doktorantka dostrzega nowe potrzeby zmian w tym zakresie. Słusznie zauważa, że obecne rozwiązania są dalekie od optymalnych i wymagają istotnych zmian mających zagwarantować bezpieczeństwo państwa w obszarze przeciwdziałania terroryzmowi.

Biorąc powyższe za punkt wyjścia, z zainteresowaniem odnoszę się do recenzowanej dysertacji, w której jej Doktorantka podjęła się rozpatrzenia w sposób naukowy problemu, będącego póki co niedostatecznie zbadanym w wielu kwestiach w sposób naukowy, a mogącym stać się wielce interesującym i przede wszystkim użytecznym w zakresie wzmocnienia działań wojsk specjalnych w zakresie zwalczania terroryzmu.

2. Ocena założeń metodologicznych rozprawy

Założenia metodologiczne rozprawy Doktorantka zawarła we wstępie, rozdziale pierwszym i zakończeniu. Obejmują one uzasadnienie wyboru podjęcia problemu badawczego, przegląd literatury, przedmiot i cel badań, założenia i problemy badawcze, hipotezy robocze, zmienne i wskaźniki badawcze, metody i techniki badawcze, dobór próby badawczej oraz organizację badań. Warstwę metodologiczną ubogaca również rozdział 4., w którym zawarte są wyniki badań własnych.

Postępując zgodnie z przyjętymi założeniami metodologicznymi Doktorantka najpierw zarysowała z dużą szczegółowością sytuację problemową i poprawnie uzasadniła konieczność jej rozwiązania. Motywacją do podjęcia badań zostały uznane przez Doktorantkę osobiste zainteresowania, poparte dwoma opublikowanymi artykułami naukowymi oraz potrzeby poznawcze, skutkujące dostrzeżeniem podstawowej luki podczas przeglądu literatury dotyczącej braku spójnej definicji terroryzmu stosowanej przez środowiska międzynarodowe. W mojej ocenie wyniki badań mogą służyć wszystkim zainteresowanym jako „kompilacja wiedzy”, podczas

przeprowadzania analiz nad poprawą czynników zwiększających bezpieczeństwo państwa w przeciwdziałaniu współczesnemu terroryzmowi.

Dokonując przeglądu literatury źródłowej (podrozdział 1.2.) Doktorantka dokonała jej podziału na 5 kategorii, które można było, moim zdaniem ograniczyć do teorii bezpieczeństwa, analizy współczesnych zagrożeń oraz funkcjonowania systemów terrorystycznych. Cennym uzupełnieniem byłoby przedstawienie pozycji literatury z obszaru metodologii badań naukowej przydatnej w procesie badawczym.

W następnej kolejności Doktorantka, nie precyzując przedmiotu dociekań naukowych, poprawnie określiła cele pracy (podrozdział 1.3), które należy uznać w mojej ocenie jako cele badań. Przyjęte cele badań (poznawczy i użytkowy) są komplementarne. Celem poznawczym badań uczyniono „usystematyzowanie i poszerzenie wiedzy dotyczącej paradygmatów bezpieczeństwa narodowego oraz zagrożeń terrorystycznych, jak również analizę i identyfikację rozwiązań organizacyjno-technicznych w wojskach specjalnych”. Natomiast jako cel użytkowy przyjęto „opracowanie koncepcji użycia wojsk specjalnych w zwalczaniu terroryzmu z uwzględnieniem wymagań prawno-operacyjnych oraz analizy zagrożeń terrorystycznych”.

Główny problem badawczy (str. 21) jest zasadniczo spójny z celem użytkowym, chociaż jest poszerzony o zagadnienie zobowiązań sojuszniczych. Został on zdekomponowany na trzy szczegółowe problemy badawcze, rozwiązania których, w wyniku weryfikacji hipotez roboczych (podrozdział 1.6.) znajdują się w rozdziałach merytorycznych. Rozwiązania poszczególnych problemów badawczych mają charakter jakościowy i ilościowy.

Dla uwiarygodnienia badań Doktorantka poprawnie wyodrębniła zależne i niezależne zmienne jakościowe oraz przyjęła wiarygodne wskaźniki zmiennych zależnych i niezależnych.

W celu przeprowadzenia badań oraz wykazania zasadności postawionych hipotez roboczych, Doktorantka zastosowała, jej zdaniem przydatne teoretyczne metody badawcze: definiowanie, analogię, analizę, syntezę, indukcję, dedukcję, studium przypadku oraz modelowanie. Posłużyła się również wnioskowaniem statystycznym. **Podczas obrony rozprawy doktorskiej proszę o uzasadnienie zakwalifikowania dwóch ostatnich metod badawczych (studium przypadku oraz modelowania) do grupy metod teoretycznych, podczas gdy w literaturze z obszaru metodologii badań zaliczane są z reguły do metod empirycznych.**

Spośród metod empirycznych Doktorantka zastosowała sondaż diagnostyczny w wykorzystaniu techniki ankietowania. Z treści podrozdziału 1.9. wynika, iż Doktorantka do badań ankietowych wybrała próbę celową „180 ściśle wyselekcjonowanych respondentów”. **Należy uzasadnić podczas obrony rozprawy doktorskiej czy wybrana próba badawcza spełnia kryterium reprezentatywności**

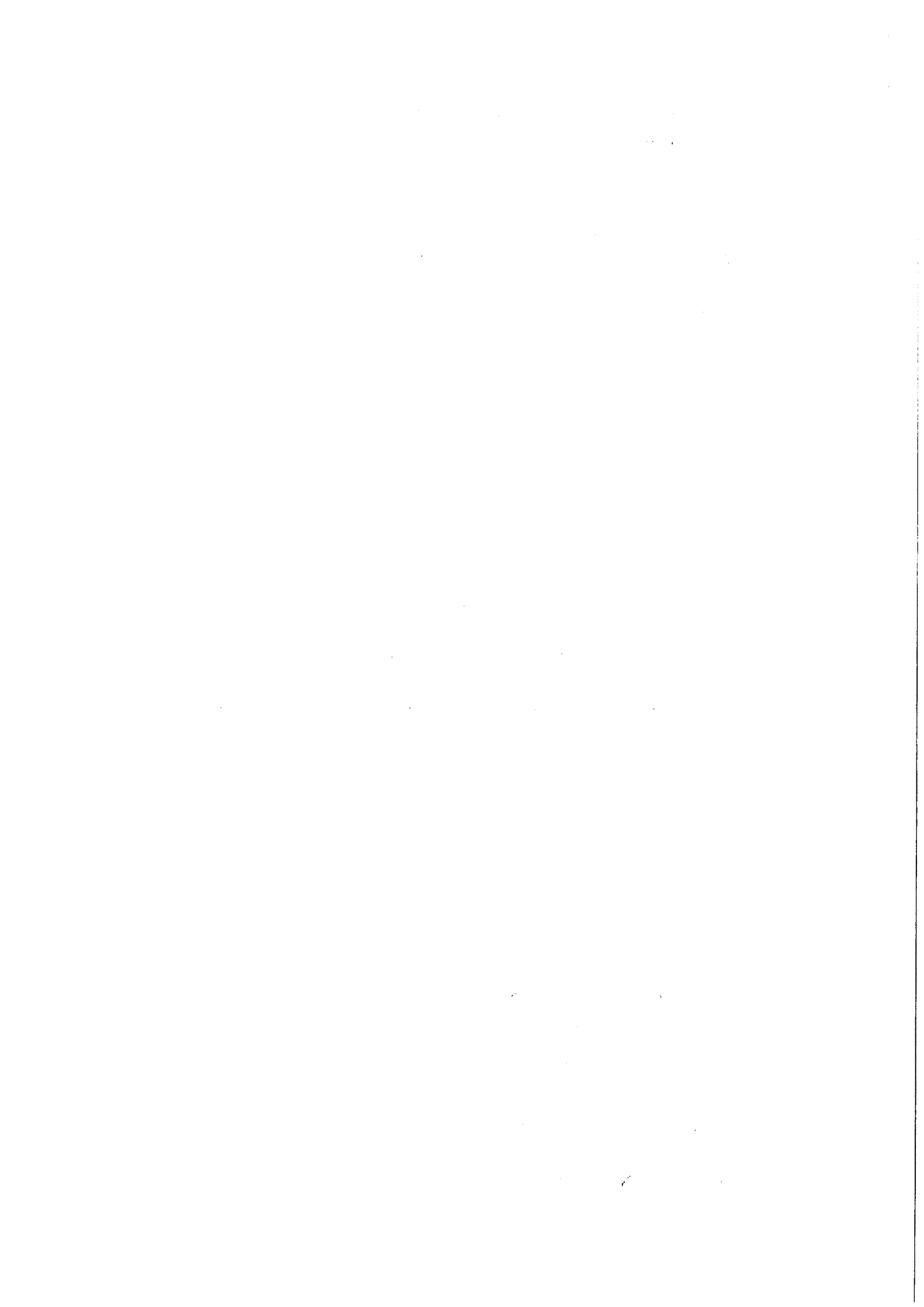
badan w odniesieniu do całej badanej populacji. Wyjaśnienia wymaga też cel badania pilotażowego (24 ankiety), wyniki którego nie miały wpływu na weryfikację hipotezy roboczej .

Uwagi polemiczne, które pozwoliłem sobie poczynić nie negują naturalnie zasadniczych osiągnięć Doktorantki. Podjęła Ona ciekawy poznawczo i trudny metodologicznie problem badawczy. Zaprezentowane założenia metodologiczne są kompletne, spójne metodycznie, rysują ścieżkę procesu badawczego i wskazują na wiarygodność uzyskanych wyników dociekań. Są to w moim przekonaniu wystarczające przesłanki do pozytywnej oceny wartości metodologicznych przedłożonej do recenzji rozprawy doktorskiej.

3. Ocena merytoryczna rozprawy

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska mieści się w obszarze nauk społecznych, w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie. Jest opracowaniem zwartym zawierającym cztery rozdziały zredagowane na 204 stronach formatu A4, które poprzedzone zostały streszczeniem (2 strony) wstępem (2 stron) i zwieńczone zakończeniem (6 stron). Uzupełnienie części zasadniczej stanowi bibliografia wykazana na 9 stronach oraz wykaz rysunków (3 stron) i tabel (2 strony) i kwestionariusz ankiety (6 stron), co ze stroną tytułową i spisem treści (2 strony) rozszerza jej objętość edytorską do 239 stron.

Zawarte w rozprawie wywody osadzone zostały na dobrze dobranej literaturze oraz wynikach badań własnych Doktorantki. Cenne uzupełnienie werbalnych treści rozdziałów merytorycznych stanowią wnioski, które w recenzowanej rozprawie zawarte są w formie uogólnień, będących ostatnimi podrozdziałami. Warstwa opisowa rozprawy jest ubogacona 51 rysunkami i wykresami oraz 41 tabelami, dobrze wkomponowanymi w tekst poszczególnych rozdziałów, w większości obrazującymi wyniki prowadzonych badań empirycznych. Układ rozprawy uznaję za poprawny i przejrzysty. Przyjęta struktura pracy, w której nie dostrzega się wyraźnej dysproporcji pomiędzy rozdziałami (rozdział 1, metodyczny – 23 strony, rozdział 2, teoretyczny - 44 strony; rozdział 3, diagnostyczny - 23 strony, rozdział 4, wynikowy, 31 stron, rozdział 5, koncepcyjny, 83 strony) zapewniła Doktorantce możliwość właściwego naświetlenia podjętego problemu i sposobu jego rozwiązania oraz pełnego zaprezentowania uzyskanych wyników badań. Treści merytoryczne zawarte w rozprawie zostały przedstawione w sposób interesujący dla czytelnika. Redakcja i edycja recenzowanego dzieła jest zgodna z obowiązującymi normami wydawniczymi. Spełnia ona wymagania odnoszące się do publikacji prac naukowych. Dostrzeżone nieliczne niedopracowania edytorskie,

np. nadużywanie pisowni z wielkiej litery (zaznaczone w tekście), stawianie kropki po cyfrach rzymskich w tytułach rozdziałów, błędy edycyjne (str. 63; 82) nie wpływają zasadniczo na obniżenie jego wartości merytorycznej.

We **wstępie** Doktorantka zawarła ogólne informacje o współczesnym bezpieczeństwie, zagrożeniach terrorystycznych, celach polityki antyterrorystycznej. Są też informacje o strukturze rozprawy i zawartości merytorycznej poszczególnych jej rozdziałów.

W **rozdziale pierwszym** (metodologicznym) Doktorantka przedstawiła uzasadnienie podjęcia badań oraz założenia metodologiczne będące przedmiotem wcześniejszej mojej oceny rozprawy.

W **rozdziale drugim (teoretycznym)** Doktorantka, bazując na analizie dostępnej literatury przedstawiła rozważania dotyczące rozwiązania pierwszego szczegółowego problemu badawczego. Poprawnie zaprezentowała w nim ewolucję paradygmatu bezpieczeństwa narodowego w ujęciu realistycznym, liberalnym i konstruktywistycznym. **Starła się zidentyfikować pojęcie bezpieczeństwa narodowego, które zamiennie występuje w rozprawie również jako bezpieczeństwo państwa (np. str. 62). Proszę o wyjaśnienie tożsamości lub różnic tych dwóch terminów w kontekście znaczenia takich pojęć jak naród i państwo.** Za interesujące uznaję rozważania dotyczące analizy systemu bezpieczeństwa narodowego składającego się z oddzielnie funkcjonujących komponentów zadaniowych oraz dostrzeżenie szczególnej roli systemu obronnego zwłaszcza w okresie kryzysu (w tym i w zwalczaniu zagrożeń terrorystycznych) oraz wojny. Warto podkreślić, iż w strategiach bezpieczeństwa narodowego (z 2014 i 2020 roku) dostrzega się potrzebę integracji jego komponentów w oparciu o ustawę o zarządzaniu bezpieczeństwem narodowym. Podzielam pogląd Doktorantki, iż Siły Zbrojne RP, w tym wojska specjalne odgrywają kluczowe znaczenie w systemie bezpieczeństwa narodowego i są jego ważnym filtrem wraz z Policją w zwalczaniu terroryzmu.

W **rozdziale trzecim** (diagnostycznym) Doktorantka przedstawiła rozwiązanie **drugiego szczegółowego problemu badawczego**, dotyczącego identyfikacji systemu antyterrorystycznego w wybranych państwach. Poprawnie zdefiniowała system antyterrorystyczny oraz poddała ocenie jego elementy i podstawowe założenia.

Szczegółowym rozważaniom poddała systemy antyterrorystyczne występujące w Republice Francuskiej i Wielkiej Brytanii, które uznała za najbardziej reprezentatywne, bowiem państwa te, z uwagi na rosnące zagrożenia terrorystyczne w ostatnich latach prezentują systemowe podejście do zwalczania tego zjawiska. Podzielam pogląd Doktorantki, że działania tych państw skoncentrowane są na maksymalnym uporządkowaniu kompetencji wielopoziomowych struktur zaangażowanych w zwalczanie terroryzmu. **Podczas obrony rozprawy doktorskiej proszę o ustosunkowanie się do zidentyfikowanych zalet i wad prezentowanych**

systemów antyterrorystach, które nie mogą być zdaniem Doktorantki, asumptem do zaproponowania uniwersalnego wzorca postępowania.

Logicznym uzupełnieniem treści tego rozdziału mogło być, w mojej ocenie, włączenie podrozdziału 5.1. dotyczącego identyfikacji ogólnych założeń systemu antyterrorystycznego RP. Wówczas analiza porównawcza modeli systemów terrorystycznych byłaby pełniejsza.

W **rozdziale czwartym** (wynikowym) Doktorantka zaprezentowała wyniki badań ankietowych wraz z wnioskami własnymi z podziałem na analizę pytań metryczkowych oraz merytorycznych. W czwartym pytaniu metryczkowym dotyczącym zatrudnienia respondentów w „administracji państwowej” (funkcjonującej w Polsce do 1990 roku) dostrzegam nieścisłość terminologiczną. Sądzę, że chodzi o „administrację publiczną”. Cennym uzupełnieniem badań własnych jest przeprowadzenie analizy zidentyfikowanych zależności statystycznych wraz z wnioskami przy pomocy dostępnych aplikacji informatycznych.

W **rozdziale piątym** (konceptyjnym) Doktorantka dokonała analizy założeń systemu antyterrorystycznego Rzeczypospolitej Polskiej oraz przedstawiła jego syntetyczną koncepcję w tabeli nr 40. Uwagę zwraca nadmierna, w mojej ocenie, wielopodmiotowość komponentów tego systemu oraz potrzeba doraźnej integracji działań przez jego uczestników na wypadek zagrożenia o charakterze terrorystycznym.

Uwzględniając założenia systemu antyterrorystycznego RP Doktorantka zaproponowała następnie autorską koncepcję użycia wojsk specjalnych w zwalczaniu terroryzmu (tabela nr 41). Podzielam opinię Doktorantki, iż dobór oraz wyszkolenie żołnierzy wojsk specjalnych, a także stan techniczny ich uzbrojenia oraz wyposażenia jest na wysokim poziomie i zapewnia właściwą reakcję na potencjalne zdarzenia o charakterze terrorystycznym. **Dodatkowego uzasadnienia wymaga natomiast teza (str. 217) iż „kluczowym problemem w zakresie użycia wojsk specjalnych w zwalczaniu terroryzmu pozostaje jednak rozproszenie ich uprawnień, zasad działania oraz podstaw użycia w różnych aktach prawnych”.** Należy bowiem mieć na uwadze, że wojska specjalne prowadzą przede wszystkim operacje specjalne zarówno w kraju, jak i poza jego granicami w okresie pokoju, kryzysu i wojny. Zadania te prowadzone samodzielnie lub we współdziałaniu z innymi rodzajami sił zbrojnych mogą mieć znaczenie operacyjne lub strategiczne.

W **zakończeniu** Doktorantka dokonała uogólnionej rekapitulacji badań i uzyskanych wyników. Przedstawiła syntetyczne wnioski dotyczące rozwiązania poszczególnych problemów badawczych, pozytywnej weryfikacji hipotez roboczych, a także osiągnięcia celów badań.

Na uznanie zasługuje trafny i obszerny dobór literatury i materiałów źródłowych wykazanych w **bibliografii**. Niewątpliwie, jest to reprezentatywny zestaw opracowań zwartych zawierający: 60 publikacji książkowych, w tym 5 anglojęzycznych;

19 artykułów naukowych, w tym 4 współautorskie z promotorem, 25 źródeł prawnych i 18 odwołań do netografii. Uzupełniają go 183 odsyłacze informacyjne, które znacząco ubogacają wykaz bibliograficzny. Problematyka publikacji bibliograficznych dotyczy szeroko rozumianego bezpieczeństwa narodowego, zagrożeń terrorystycznych, funkcjonowania wojsk specjalnych w SZRP oraz metodologii badań naukowych.

Wartość rozprawy wzbogaca bogaty zbiór starannie wykonanych **form graficznych** zawierających liczne rysunki, w tym wykresy i tabele, które ułatwiają percepcję opisywanych przez Doktorantkę treści.

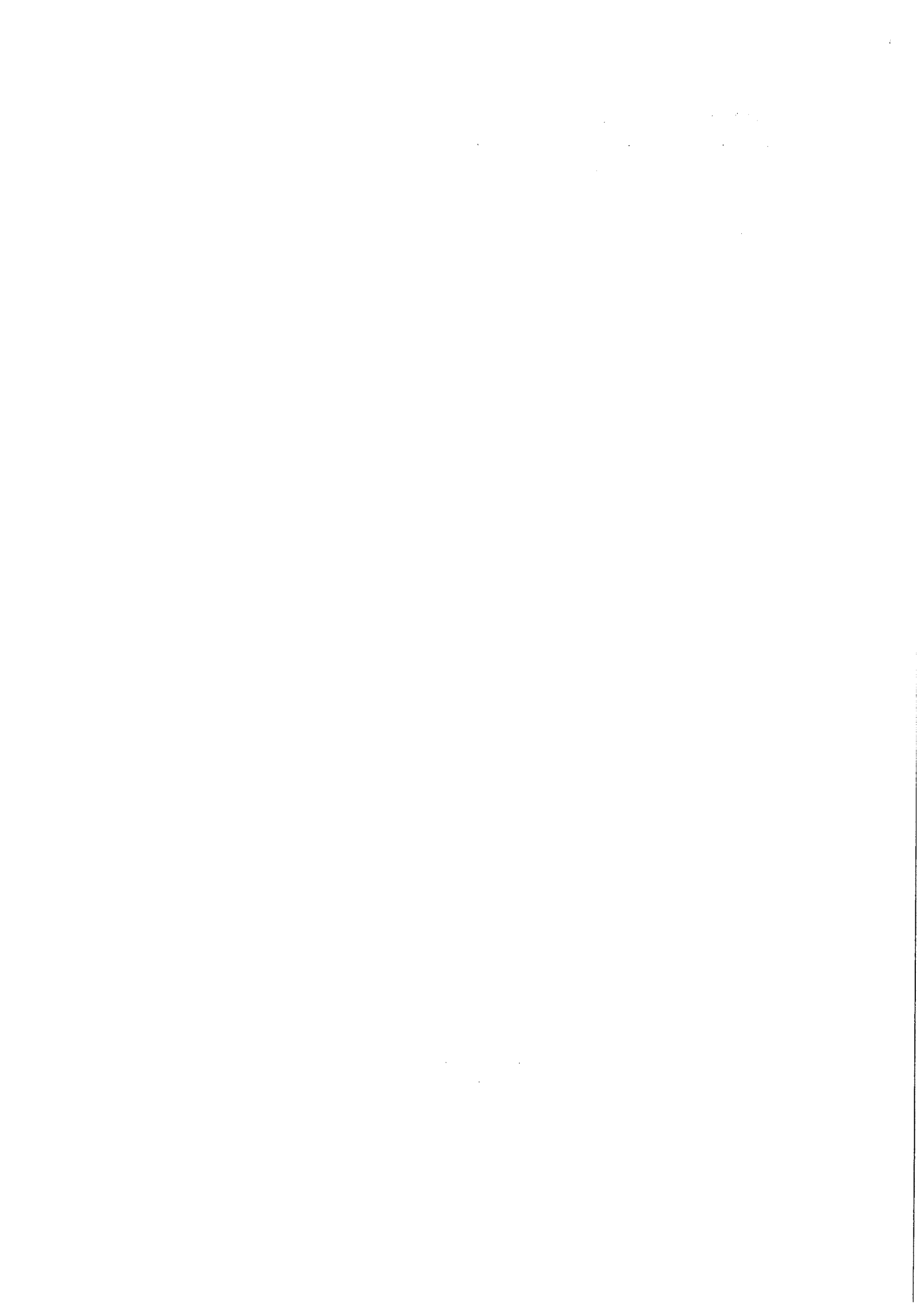
Wymienione elementy oceny stanowią przedmiot twórczego wkładu poznawczego, a także użytecznego Doktorantki. W trakcie lektury dysertacji nasunęło mi się **pięć dyskusyjnych kwestii (uwypuklonych pogrubioną czcionką w treści recenzji), wymagających wyjaśnienia podczas publicznej obrony rozprawy doktorskiej.**

4. Wnioski końcowe

Przedłożona do oceny rozprawa doktorska jest autorskim dziełem Doktorantki pt. „**KONCEPCJA UŻYCIA WOJSK SPECJALNYCH W ZWALCZANIU TERRYZMU**”. Stanowi dowód Jej dużej dociekliwości badawczej i odwagi intelektualnej. Wskazuje na oryginalność prowadzonych badań oraz dojrzałość wykorzystywanego empirycznego warsztatu badawczego.

Tytuł opracowania odpowiada jego treści. Użyta terminologia jest poprawna i zgodna z obowiązującymi normami. Doktorantka wykazała potrzebę naukowego zbadania zawartej w niej problematyki. Zastosowana procedura badań odpowiada charakterowi problemu naukowego (interdyscyplinarnego w swej istocie), a uzyskane rezultaty badań zostały poprawnie ujęte w postaci zwartej opracowania naukowego.

Stwierdzam, iż rozprawa jest skonstruowana poprawnie pod względem metodologicznym oraz merytorycznym. Jest pełną warsztatową pracą promocyjną. Dowodzi wypróbowania sił Doktorantki w pełnym cyklu poznania naukowego: od teorii problematyki, przez założenia metodologiczne badań własnych, aż po opracowanie ich wyników. Staranna i wnikliwa analiza piśmiennictwa fachowego, przemyślnie skonstruowane narzędzia badawcze, rzetelna oraz interesująca analiza statystyczna wyników badań empirycznych, podnoszą walory poznawcze pracy i nadają jej doniosły wymiar praktyczny.

Doktorantka wykazała się umiejętnością: analizowania naukowej literatury; projektowania badań własnych oraz ich prowadzenia; analizowania i interpretowania wyników badań; formułowania wniosków; pisania złożonych tekstów naukowych.

Recenzowana rozprawa doktorska stanowi więc udaną próbę rozwiązania problemu badawczego i odpowiada, w moim przeświadczeniu, wymaganiom stawianym przez ustawę z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz.U. z 2017, poz. 1789, ze zmianami w związku z art. 179 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz.U. z 2018 roku póź.1669z późn. zm.).

Mając powyższe na względzie przedstawiam wniosek o przyjęcie recenzowanej rozprawy doktorskiej przez Radę Dyscypliny Naukowej Nauki o Bezpieczeństwie WAT w Warszawie i dopuszczenie jej Autorki do publicznej dyskusji nad jej treściami.

.....
